

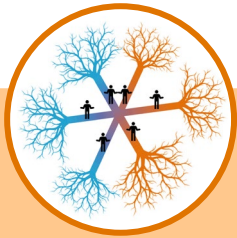

Miten puhua kestävyydestä tietoisesti ja täsmällisesti?

Kestävyys yhteiskunnallisena käsitteenä tuo päättäjät, tieteentekijät ja kansalaiset yhteen keskustelemaan siitä, millaisen tulevaisuuden haluamme, ja miten sitä kohti edetään. Kestävyys käsitteenä on kuitenkin moniulotteinen ja arvosidonnainen. Siksi tarvitaan tiedostavaa ja täsmällistä kestävyyspuhetta.

Täsmällinen puhe edellyttää kestävyystutkijan tietoisuutta omista valinnoistaan. Tiedon käyttäjän tulee puolestaan ymmärtää kestävyystiedon tuottamiseen ja käyttämiseen liittyvät tavoitteet ja reunaehdot.

KESTÄVYYSPUHEEN KEHYKSET

POLITIIKAN KEHYS

Kestävyys tavoitteena (goal)

- Yleinen, ideaalinen
- Yhteiskunnallisen ja poliittisen keskustelun väline
- Pilarit, ulottuvuudet, hierarkiat, vaikutukset
- Arvosidonnaisuus
- Yhteensovittaminen

Vaihtoehtojen esittäminen

Arvioinnit, politiikkasuositukset

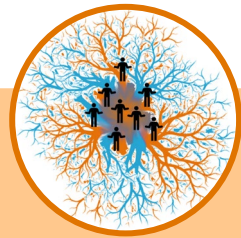
TOIMINNALLINEN KEHYS

Kestävyys järjestelmän ominaisuutena (system)

- Monimutkainen, kompleksinen
- Kestävyysanalyysin ja muutoksen väline
- Vuorovaikutus- ja vaihtosuhteet, muutoksen vipuvaikutuspisteet, resilienssi
- Järjestelmän rajaaminen

Kompleksisuuden avaaminen

Tieteidenväliset analyysit

RELATIONAALINEN KEHYS

Kestävyys olotilana ja suhteena (relation)

- Tutkiskeleva
- Kestävyiden olemuksen ymmärtämisen ja ratkaisujen etsimisen väline
- Ihmisen ja yhteiskunnan / ihmisen ja muun luonnon suhde, huolenpito
- Refleksiivisyys

Yhteisluominen

Ajattelun, toimintatapojen ja rakenteiden uudistuminen

Tehtävät tutkimukselle

Luken tutkijat ovat tunnistaneet kolme toisiinsa linkittyvää kestävyyspuheen kehystä. Kullakin kehyksellä on erilainen tavoite. Kehyksestä riippuen kestävyyttä voidaan lähestyä tavoitetilana, järjestelmän ominaisuutena tai olotilana ja suhteena. Kestävyyspuheen tavoite, luonne ja käsitteet ovat eri kehyksissä erilaisia. Myös tutkimuksen painotukset ja tavoitteet vaihtelevat sen mukaan, mistä kehyksestä on kyse.

Kehykset voivat auttaa tutkijoita ja tiedonkäyttäjiä jäsentämään ja tulkitsemaan erilaista kestävyyspuhetta sekä ymmärtämään kestävyyskeskusteluun liittyviä reunaehtoja ja tutkimuksen erilaisia tehtäviä. Näin kehykset voivat johtaa tiedostavampaan ja täsmällisempään kestävyyspuheeseen ja välttämään ohipuhunnan karikoita.

Kestävyytutkimuksen eri muodot

Pystyakselilla esitetään tutkijoiden ja muiden tiedontuottajien roolit ja vaaka-akselilla tiedontuotannon vaikuttavuuden kanavat. Tutkimus voi sisältää usein erilaisia rooleja ja vaikuttavuuden elementtejä ja siten sijoittua myös eri lokeroihin.

Luonnonvarojen hallintaan ja käyttöön liittyvässä kestävyystutkimuksessa pyritään usein arvioimaan erilaisten tuotteiden, palvelujen tai tuotantotapojen vaikutuksia ympäristöön tai yhteiskuntaan ja siten tukemaan kansalaisten, yritysten tai poliittisten päättäjien päätöksentekoa. Arviointia tehdään suhteessa määriteltyyn tavoitetasoon. Tällainen tutkimus sisältää usein paljon epävarmuuksia, mutta voi auttaa hahmottamaan, mihin suuntaan toimintaa pitäisi kehittää.

Kestävyystutkimus voi pyrkiä myös vaikuttamaan suoraan yhteiskunnalliseen kehitykseen. Viime aikoina kestävyystutkimuksessa on yleistynyt eri toimijoiden kanssa toteutettava vuorovaikutteinen tiedontuotanto (co-production of knowledge) ja erilaisten toimijoiden osallistumiseen perustuva ratkaisujen yhteiskehittäminen (co-creation). Uudella tiedolla, teknologioilla ja yhteiskunnallisilla ratkaisuilla voi olla kestävyyskannalta moniulotteisia vaikutuksia.

Käytännössä kestävyystutkimuksen luonteeseen vaikuttavat eri näkökulmat sekä valinnat, joita tutkija joutuu tekemään.

Kestävyysongelman määrittely (1)

Tarkasteltavan kestävyysongelman asiayhteys ja kytkennät muihin ilmiöihin on tutkijan ensimmäinen tehtävä.

Kestävyyssuutoksen tavoite (2)

Kestävyystutkimuksella voidaan tavoitella vähittäistä siirtymää tai kestävyysmurrosta. Mitä perustavanlaatuisempaa muutosta tavoitellaan, sitä syvällisempiä pohdintoja, ymmärrystä ja ajattelutapojen muutoksia tarvitaan.

Kestävyysspuheen kehukset (3-5)

Kestävyysspuheen kehukset limittyvät toisiinsa ja kehystävät erilaisilla tavoilla pyrkimyksiä kestävyysmuutokseen ja sen erilaisiin muotoihin. On hyvä tunnistaa, pyritäänkö tutkimuksella selvittämään eri kestävyysulottuvuuksien välisiä vaikutuksia, ymmärtämään järjestelmän toimintaa ja eri toimijoiden välistä toimintaa vai ymmärtämään syvällisemmin tai jopa muuttamaan ihmisten tapoja olla maailmassa.

Aika ja tila (6)

Luonnonvarojen käyttö vaikuttaa aina sekä paikallisesti että ylipaikallisesti. Siksi kestävyys tarkastelussa pitäisi huomioida aina laajempi maantieteellinen konteksti ja yksittäisten asioiden merkitys suuremmassa järjestelmässä. Tulevaisuuden lisäksi myös menneisyyden tarkastelu on tärkeää. Nykyhetken tilanne on aina seurausta menneistä kehityskuluista.

Oikeudenmukaisuus (7)

Kestävyysmuutos herättää kysymyksiä muutoksen oikeudenmukaisuudesta. Jako-oikeudenmukaisuus pohtii sitä, miten luonnonvaroista koituvat hyödyt ja haitat jakautuvat. Tunnustava oikeudenmukaisuus peräänkuuluttaa eri osapuolten yhtäläistä arvokkuutta. Menettelytapojen oikeudenmukaisuus tarkoittaa kuulemista ja osallistumismahdollisuuksia. Hyvittävä oikeudenmukaisuus korostaa kohtuuttomien, mutta välttämättömien haittojen hyvittämistä tai lievittämistä.

Tiedontuotannon tapa ja tutkijoiden näkökulma (8)

Arvojen vaikutus on ilmeinen etenkin ratkaisuhakuisessa tai vuorovaikutteisessa toimintatutkimuksessa. On tärkeää, että myös tutkija tunnistaa arvoihin liittyvät valinnat ja myös valitsemansa näkökulman, ja pyrkii olemaan refleksiivinen niiden suhteen.

Tutkijan muistilista

- Mikä on tutkimuksesi keskeinen kestävyyskysymys tai -ongelma?
- Millaista järjestelmää tarkastelet ja miten rajaat sen?
- Millaisia oletuksia tai muutospaineita kohdistuu ihmisten luontosuhteeseen ja paikkaan maailmassa, kun tutkimaasi kestävyyskysymystä käsitellään ja ongelmaa ratkaistaan?
- Mikä on tutkimuksesi aikajänne? Miten menneisyyden perintö auttaa ymmärtämään tutkimusongelmaa ja ennakoimaan tulevaa?
- Millaiset ovat tutkimusaiheesi maantieteelliset ulottuvuudet?
- Mikä on oma asemasi suhteessa tutkimaasi ilmiöön tai aiheeseen?
- Millaista tietoa tuotat ja miten? Onko työsi tutkijalähtöistä vai vuorovaikutteista – vai molempia?
- Miten työsi vaikuttaa kestävyiden tavoitteluun? Entä ajankohtaisiin politiikkaprosesseihin? Miten voit muotoilla työsi tulokset politiikan käyttöön?
- Miten viestit tutkimasi ilmiön kestävydestä?

Tiedon käyttäjän muistilista

- Millaista kestävyyskysymystä tutkimus pyrkii avaamaan?
- Pyritäänkö sillä selittämään olemassa olevaa vai vaikuttamaan toimintaan?
- Millaista ilmiötä tai järjestelmää tutkimus koskee?
- Mitkä ovat sen ajalliset ja maantieteelliset rajaukset?
- Millaisia mahdollisia yhteishyötyjä tai ristiriitoja tutkimus tuo esiin?
- Mitä uutta se kertoo? Mitä uusia kysymyksiä se nostaa esiin?
- Kenen äänellä tutkija puhuu?
- Miten tutkimus vaikuttaa toimintaasi?

Lisää tietoa ja esimerkkejä eri tuotannonaloilta julkaisussa:
Vehmasto, E., Salo, M. & Soini, K.
(toim.) 2022.

Kestävyiden kehukset -
Luonnonvaratutkimus
kestävyysmuutoksessa.
Luonnonvara- ja biotalouden
tutkimus 74/2022.

Luonnonvarakeskus. Helsinki.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-502-6>

Lisätietoja

Katriina Soini, Matti Salo ja Elina Vehmasto
Etunimi.sukunimi@luke.fi